

<http://kefad.ahievran.edu.tr>

Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi

E-ISSN: 2147 - 1037

Öğretmen Adaylarının Sınıf Yönetimi Boyutlarına İlişkin Algılarının Karikatürize İfadeleri

Mehmet Metin Arslan

DOI:.....

[Makale Bilgileri](#)

Yükleme:02/03/2017 Düzeltme:15/06/2017 Kabul:24/08/2017

Özet

Bu çalışmanın amacı, öğretmen adaylarının sınıf yönetimi etkinlikleri ile etkili bir sınıf ortamı oluşturmada, sınıf yönetimi boyutlarından hangisini en önemli gördüğünü karikatürize ifadeyle ortaya çıkarmaktır. Nitel araştırma yaklaşımı doğrultusunda tasarlanan, olgubilim deseninde yürütülen çalışmanın örneklemini, Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi bünyesinde açılan Formasyon Eğitimi sertifika programına katılan gönüllü 89 öğretmen adayı oluşturmuştur. Veriler, katılımcıların sınıf yönetimi boyutlarını değerlendirerek önem sırasına koymaları ve en önemli gördükleri boyutu karikatür çizerek ifade etmelerini gerektiren ve iki bölümden oluşan bir yarı yapılandırılmış form aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın dikkat çeken bazı sonuçları şöyle özetlenebilir: Katılımcıların çizim ve yorumlarında, a) sınıf içi ilişkileri ve iletişimi en önemli boyut olarak gördüğü ve sınıf yönetiminin temelini iletişime dayandığı, b) öğretimin yönetimi açısından bakıldığında, iyi planlanmış amaca uygun gerçekleştirilmiş sınıf yönetimi boyutları etkinliklerinin sınıf yönetimi sorunlarını çözmede de etkili olduğu, c) sınıf yönetimi kapsamında bakıldığında bütün boyutların önem sıraları arasında bir ilişki olduğu görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Sınıf Yönetimi, Sınıf Yönetiminin Boyutları, Karikatürize İfade.

Giriş

Öğretim ortamı olarak yapılan okullarda amaçlı öğrenmelerin gerçekleştirildiği özel alanlar sınıflardır. Grup öğretiminin söz konusu olduğu, çok boyutlu ilişkilerin yaşandığı bu özel alanlarda öğretimi desteklemek ve öğrenciyi başarıya götürecektir bir öğrenme ortamı yaratmak ve yönetmek etkili bir eğitim öğretim için gereklidir. Okul yönetiminin dar bir uygulama alanı olan sınıfı yönetmek, öğretime ve yönetime ilişkin genel ilke ve kuralları bütünleştirerek sınıf içinde bir öğrenme ortamı oluşturmak işidir (Brophy, 1988; Uluğ, 1999). Bilişim teknolojilerindeki gelişmeler ve küresel temelli değişimlerin etkisiyle sınıf yönetimini yeniden tanımlama çabaları, bu toplu öğretim ve öğrenme alanının yönetim boyutlarını da tartışma konusu yapmaktadır.

Etkili bir sınıf ortamının değişkenleri arasında yer alan sınıf yönetimi etkinlikleri; sınıf ortamının fiziksel düzenine, zamanı yönetmeye, plan-program etkinliklerine, ilişki ve iletişim düzenlemelerine ve davranış düzenlemelerine ilişkin olarak boyutlanmaktadır. Sınıf yönetimi kapsamındaki bu sorumluluk alanları sınıf ortamı ile sınırlı kalmamakta okul içi ve okul dışı faktörlerin de etkisiyle öğretmeni daha çok meşgul ederek zorlamaktadır.

Sınıf ortamına ilişkin hangi boyutun daha önemli olduğu konusunda farklı fikirlerin ortaya konması, öğretmenlerin mesleki eğitimlerinin etkisiyle ilgili bir algı durumudur. "Bir şeye dikkatini yönelterek o şeyin bilincine varma." olarak tanımlanan algı, duyu organlarının fiziksel uyarılmasıyla çevremizdeki nesne, olay ve mesajların alınması, yorumlanması, seçilmesi ve düzenlenmesi sürecidir. Bireysel farklılıklar ve edinilen tecrübeler göz önüne alındığında sahip olunan algıların bireyden bireye değiştiğini ifade etmek gerekir. Bu değişim, bireyin öğrenme sürecini de etkiler. Dolayısıyla sınıf ortamını etkileyen unsurların bilinmesi, öğrenci-öğretmen etkileşimini artıracak gibi öğrencilerin öğrenmeye karşı algılarını da olumlu yönde etkiler. Öğrenmeye karşı öğrenci algısının oluşumunda öğretmenin sınıf ortamına yönelik boyutlardan hangisini daha çok önemsendiği önemli bir değişken olarak düşünülebilir.

Öğretmenler, sınıf yönetimi boyutlarına yönelik algılarını genellikle konuşarak ya da yazarak ifade etmeyi tercih etmekle birlikte, karikatür (çizim) ya da farklı bir eylemde bulunma gibi kişiden kişiye farklılık gösteren davranışlarla da ortaya koyabilirler (Melanlıoğlu, 2015). Çünkü çizimler, anlamayı incelemede beklenmedik anlayışların ortaya çıkmasını sağlayan açık uçlu tekniklerdir (Yıldırım, Sürmeli, Benzer ve Şahin 2007).

Karikatür ve Çiziminin Anlatım Dili Olarak Kullanılması

Birey, kendini ifade ederken anlatma başlığı altında ele alınan konuşma ve yazma becerilerini kullansa da kendini anlatma gayreti içerisinde çizimler de kullanabilmelidir. Kişisel kimliğin bir yansıtıcısı olarak uzun yıllardır çizimle duygu, düşünce, hayal ya da algılarını ifade etmek isteyen

kişi, çeşitli bakış açılarını da karşısındakilere aktarır (Haney, Russell ve Bebell 2004). Değerlendirmelerin bir bileşeni olarak bir konuya yönelik yapılan çizimleri kullanmak, değerlendirme sürecine daha geniş bir açıdan bakma imkânı sunar. Çünkü iletişim sürecinde bireyler konuşma ile yazmanın yanı sıra çizimle de kendilerini ifade etmeyi tercih edebilirler. Çizim, bireyin probleme yönelik çözüm önerilerini yalnızca çizerek doğru şekilde başkalarına nasıl anlatabilecekleri konusunda bilgi veren iletişimin başka bir şeklidir. Çizimler, uzun yıllardır eğitim araştırmalarında da kullanılmakta, bireyin olgular hakkındaki düşüncelerini açığa çıkarmada ve öğretim uygulamalarını değerlendirmede bir araç olarak görülmektedir (Gülek 1999; Yalçın ve Erginer 2014).

Öğretmen adaylarının etkili sınıf ortamına yönelik algılarının kendi çizimlerinden hareketle belirlenmesi, algının duyu ve akıl yoluyla bir şeyin bilincine varması olduğu düşünülebilir (Erişti ve Belet 2010). Bu durum, hem öğretmen adaylarının iç dünyalarını hem de etkili sınıf ortamını ne şekilde anlamlandırdıklarını ortaya koymasını sağlaması bakımından önemlidir. Çünkü öğretmen adayları, etkili sınıf ortamına yönelik algılarını ifade ederken sadece derse ilişkin bilgilerini değil, aynı zamanda geçmiş yaşantıları, deneyimleri ve bu deneyimlere yükledikleri anlamları ortaya koyabileceklerdir. Etkili sınıf ortamına ilişkin algılarının belirlenmesine yönelik gerçekleştirilen bu çalışmayla, katılımcıların öğretim sürecine ilişkin farkındalıklarının ortaya konması ve bunun artırılmasına yönelik farklı öğrenme yaşantılarını oluşturması yönünde de eğitimciler ve araştırmacılara katkı sağlanabileceği düşünülmektedir.

Bu bağlamda çalışmanın temel amacı, formasyon öğrencilerinin etkili sınıf yönetiminin boyutlarına ilişkin algılarının tespitidir. Bu amaç doğrultusunda formasyon öğrencilerinin sınıf yönetimi etkinlikleri ile etkili bir sınıf ortamı oluşturmada, sınıf yönetimi boyutlarından hangisini en önemli gördüğünü karikatürize ifadeyle ortaya çıkarılmasıdır.

Yöntem

Bu bölümde; araştırmanın deseni, çalışma grubu, veri toplama aracı ve verilerin analizine ilişkin bilgiler bulunmaktadır.

Araştırmanın Deseni

Nitel araştırma yaklaşımıyla tasarlanan bu çalışmada olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Fenomenografi deseni, farkında olunan ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olunmayan olgulara odaklanmaktadır. Dolayısıyla bireye tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da bireyin tam anlamıyla kavrayamadığı olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için fenomenoloji uygun bir araştırma zemini oluşturmaktadır (Yıldırım ve Şimşek 2008).

Çalışma Grubu

Nitel olarak desenlenen araştırmanın katılımcılarını, Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi bünyesinde açılan Formasyon Eğitimi sertifika programına katılan ve *Sınıf Yönetimi* dersini alan gönüllü 89 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Katılımcıların %73'ü (n=65) kadın, %27'si (n=24) erkektir. Çalışmaya katılma gönüllülük esasına dayandığı için, katılımcı seçiminde herhangi bir amaçlı örnekleme tekniği uygulanmamıştır.

Veri Toplama Aracı

Çalışmada kullanılan veriler; katılımcıların sınıf yönetimi etkinlikleri ile etkili bir sınıf ortamı oluşturmada sınıf yönetimi boyutlarını değerlendirerek önem sırasına koymalarını ve en önemli gördükleri boyutu karikatür çizerek ifade etmelerini gerektiren ve iki bölümden oluşan bir yarı yapılandırılmış form aracılığıyla toplanmıştır. Formun hazırlanması aşamasında soruların amaca uygunluğunu ve kullanılabilirliğini değerlendirmek amacıyla dört alan uzmanından görüş alınmıştır. Uzman görüşleri dikkate alınarak katılımcılara yöneltilecek sorulara son şekli verilmiştir.

İlk bölümde, sınıf yönetimi boyutlarını değerlendirerek, kendi bakış açılarına göre en önemliden başlayarak önem sırasına koymaları istenmiştir. Eğitim fakültelerine yönelik "Sınıf Yönetim" adıyla yayımlanan ders kitaplarında sınıf yönetimi boyutları genellikle sınıf ortamının fiziksel düzeni, plan-program etkinlikleri, zamanı kullanımı, ilişki ve iletişim düzenlemeleri ve davranış düzenlemeleri şeklinde sıralanmıştır (Başar 2003; Çelik 2012; Uğurlu 2016). Form hazırlanırken ders kitaplarındaki sınıf yönetimi boyutu sıralaması, katılımcılara herhangi bir yönlendirmede bulunmamak için dikkate alınmamıştır. Sıralamada en önemli görülen boyutu niçin en önemli gördüklerini ise kişisel gerekçelerini ortaya koyacak bir yaklaşımla açıklamaları amaçlanmıştır.

İkinci bölümde, çalışmaya katılan öğretmen adaylarından sınıf yönetimi etkinliklerinin boyutları içerisinde en önemli gördükleri boyut ile ilgili düşüncelerini yansıtan bir karikatür çizmeleri ve çizdikleri karikatürü, altına yazacakları ifadelerle açıklamaları istenmiştir. Karikatür çizmeleri için öğrencilere bir ders saati süre tanınmıştır. Kearney ve Hyle (2004)'a göre çizimler kişinin belirli bir konu hakkında deneyimlerini ön yargısız olarak ortaya koymasını sağlayan önemli bir veri kaynağıdır. Dolayısıyla araştırmada bu yolla hem yansız hem de zengin veri kaynağına ulaşması amaçlanmıştır.

Verilerin Analizi

Fenomenolojik araştırmalarda veri analizi, yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmaya yönelik olup, bu amaçla yapılan içerik analizinde verilerin kavramsallaştırılması ve olguyu tanımlayabilecek

temaların ortaya çıkarılması söz konusudur (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu çalışmada katılımcıların çizimleri sınıf yönetiminin özellikleri açısından incelenmiş, yapılan çizimlerden ve katılımcıların çizimlerine yönelik yorumlarından yararlanılmıştır. Katılımcıların çizimlerinden yapılan alıntılarda kişisel bilgiler verilmemiş, çalışma grubunda yer alan öğretmen adayları “Katılımcı-1 (K.1), Katılımcı-2 (K.2)...” şeklinde kodlanmıştır. Elde edilen çizimlerin analizi sonucunda en önemli görülen beş boyutu temsil eden ve rastgele seçilen çizimlerden örnekler bulgular bölümünde sunulmuştur.

Araştırma kapsamında yer alan verilere nasıl ulaşıldığının açıklanması ve bunların nasıl kaydedildiğinin belirtilmesi bir nitel araştırmanın geçerliğini ortaya koyan önemli ölçütlerden biri olarak görülmektedir. Toplanan verilerin ayrıntılı olarak rapor edilmesi, katılımcı görüşlerinin doğrudan aktarılması da geçerliği artıran unsurlar olarak nitelenmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırmanın geçerliğinin sağlanması için veri analizi süreci açıklanmış, verilerin analizinde katılımcıların kendi çizimleri ve yorumlarına, bulgular kısmında doğrudan yer verilmiştir. Ayrıca katılımcılara yönlendirici herhangi bir örnek verilmemiş, telkinde bulunulmamış, güvene dayalı bir iletişim kurulmuş ve katılımcıların sadece kendi düşüncelerini özgürce yansıtmalarına dikkat edilmiştir. Öğretmen adaylarının sınıf yönetimi etkinliklerinin boyutları içerisinde en önemli gördükleri boyut ile ilgili önem sırası, bununla ilgili düşüncelerini yansıtan karikatürle anlatım bu çalışmanın temel veri kaynaklarını oluşturmaktadır.

Bulgular

Çalışmaya katılan öğretmen adaylarından, araştırmanın yöntem kısmında belirtildiği şekliyle, kendilerine beş başlıkta verilen sınıf yönetiminin boyutlarını değerlendirerek önem sırasına koymaları istenmiştir. Elde edilen bulgular, aşağıdaki Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. *Sınıf yönetimi boyutlarının önem sırasına göre dizilimi*

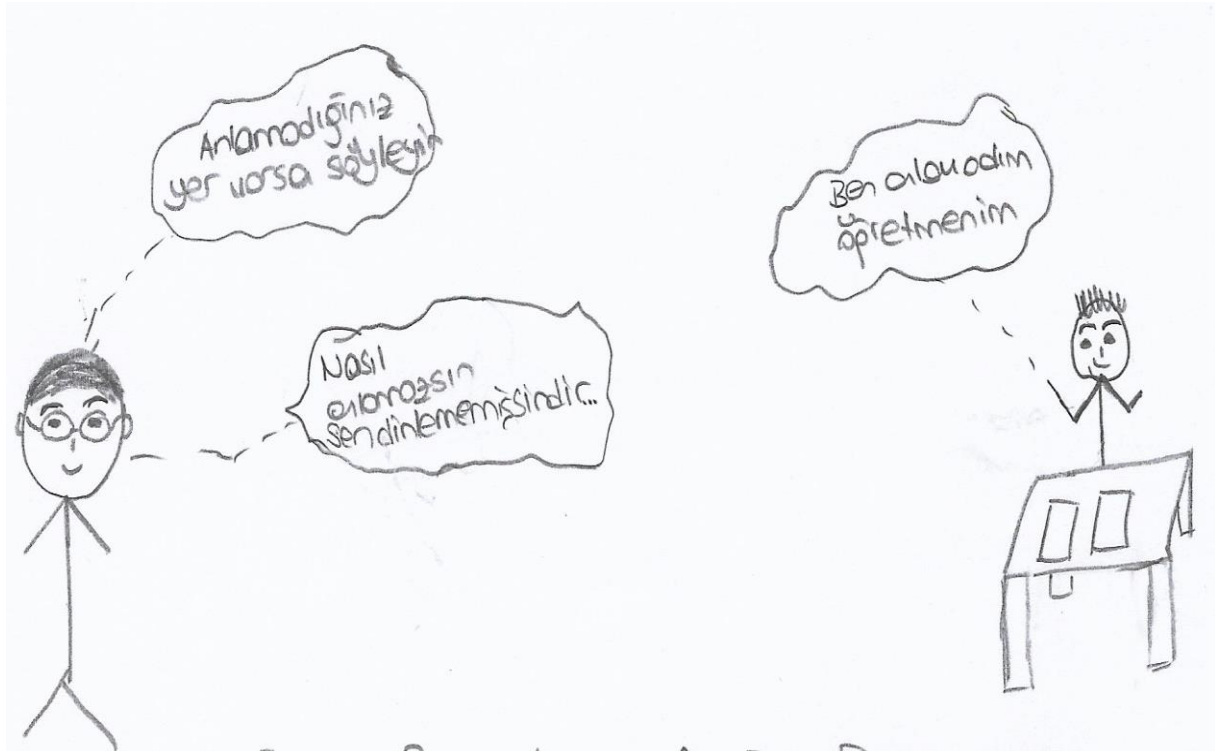
Sınıf yönetiminin boyutu		1. sıra	2. sıra	3. sıra	4. sıra	5. sıra
Zaman yönetimi	f	2	22	31	25	9
	%	%2,2	%24,7	%34,8	%28,1	%10,1
Sınıf ortamının fiziksel düzeni	f	17	8	15	9	40
	%	%19,1	% 9	%16,9	%10,1	%44,9
İlişki ve iletişim	f	52	12	8	8	9
	%	%58,4	%13,5	% 9	% 9	%10,1
Plan program etkinlikleri	f	14	18	20	18	19
	%	%15,7	%20,2	%22,5	%20,2	%21,3
Davranış düzenlemeleri	f	4	29	14	29	13
	%	% 4,5	%32,6	%15,7	%32,6	%14,6

n= 89

Tablo 1’de araştırmaya katılan öğretmen adaylarının sınıf yönetimi boyutlarını önem sırasına koymalarıyla elde edilen bulgular görülmektedir. Buna göre katılımcılar %58,4 (f: 52) “ilişki ve

iletişim” boyutunu en yüksek oranla birinci sıraya koymuştur. Birinci sıradaki *ilişki ve iletişim* boyutunu sırasıyla *sınıf ortamının fiziksel düzeni* (f:17; %19,1), *plan program etkinlikleri* (f:14; %15,7), *davranış düzenlemeleri* (f:4 ; % 4,5), *zaman yönetimi* (f:2; %2,2) izlemiştir. Katılımcıların yarıdan fazlası (f: 52) “ilişki ve iletişim” boyutunu en önemli görmektedir. Tabloya genel olarak bakıldığında katılımcılar en yüksek oranla *davranış düzenlemeleri* boyutunu (f:29; %32,6) ikinci sıraya yerleştirmişlerdir. Üçüncü sırada en yüksek oranla *zaman yönetimi* (f:31; %34,8), dördüncü sırada ise *plan program etkinlikleri* (f:18; %20,2) yer almaktadır. Katılımcıların yarıya yakını(f:40; % 44,9) *sınıf ortamının fiziksel düzeni* boyutunu en son (5. sıra) sırada önemli görmüşlerdir.

Bulgulara göre “ilişki ve iletişim” boyutu sınıf yönetiminin en önemli boyutu olarak görülmektedir. Bunun gerekçesi sınıf içi öğrenci-öğrenci, öğrenci-öğretmen ilişkilerinin düzenlenmesi, kısaca sınıfta gerçekleşen her türlü etkinlik belli bir iletişim örüntüsü içerisinde olduğundan sınıf içi etkileşim ve iletişimin yönetimi olduğu söylenebilir(Başar 2003; Aydın 2011): *Sınıf içerisinde öğrenci-öğrenci, öğrenci-öğretmen ilişkisi iletişim açısından önemlidir. Konuşmalarda sen dilinin kullanılması ilişki açısından zarar verici olacaktır. Bu anlamda ben dilini kullanarak sınıf içi ilişkilerin daha sağlıklı olacağını ifade edebiliriz (K.8).*

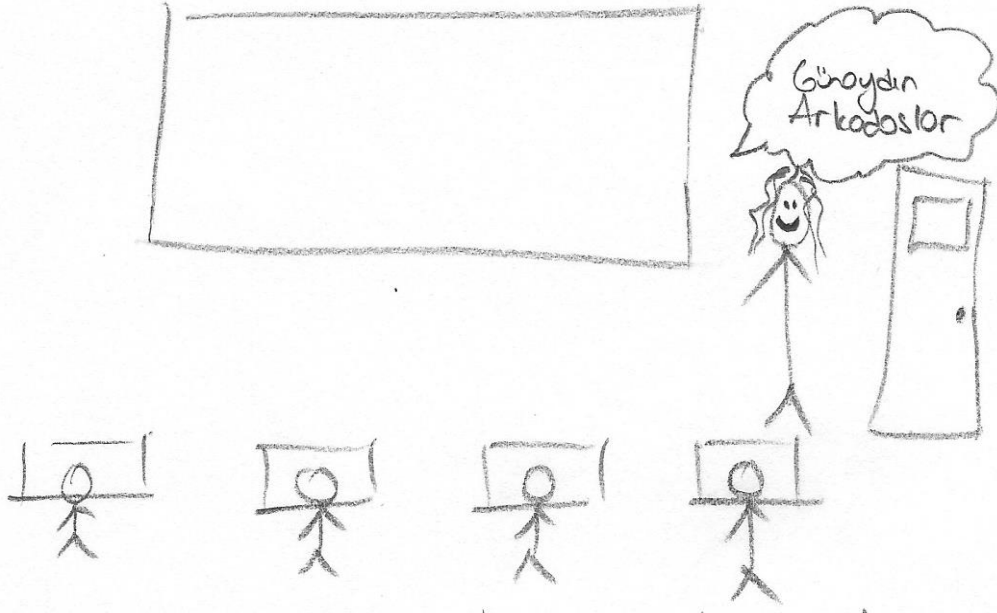

Çizim 1

Aynı katılımcı yukarıda verilen çizdiği görselle ilgili görüşlerini şöyle açıklamıştır: *Bu karikatürde sınıf içi ilişkide başlangıçta öğretmenin tavrı anlamlı ve iletişim kurmaya yöneliktir. Fakat öğrencinin cevabı üzerine öğretmen olumsuz bir tavra bürünerek sen diliyle suçlayıcı konuşmuş ve sağlıklı bir ilişki ortaya çıkarmıştır.*

Bu durum öğrencinin sınıf içi ilişkisine yansıtılarak sınıf içi ilişkilerinde iletişim sorunları yaşayabileceğini göstermektedir (Çizim1;K.8).

Bir başka katılımcı değerlendirmesinde şunları ifade etmektedir: Öğretmen ve öğrenciler arasındaki ilişkiler iyi düzenlenmedikçe sınıf ortamında öğretilenlerin öğrenciye hiçbir faydası olmayacağına inanıyorum. Önce iletişim sağlanmalı daha sonra bilginin nasıl verileceği, zamanın nasıl kullanılacağı, programın nasıl

oluşturulacağı gibi konulara yönelmelidir (K.61).

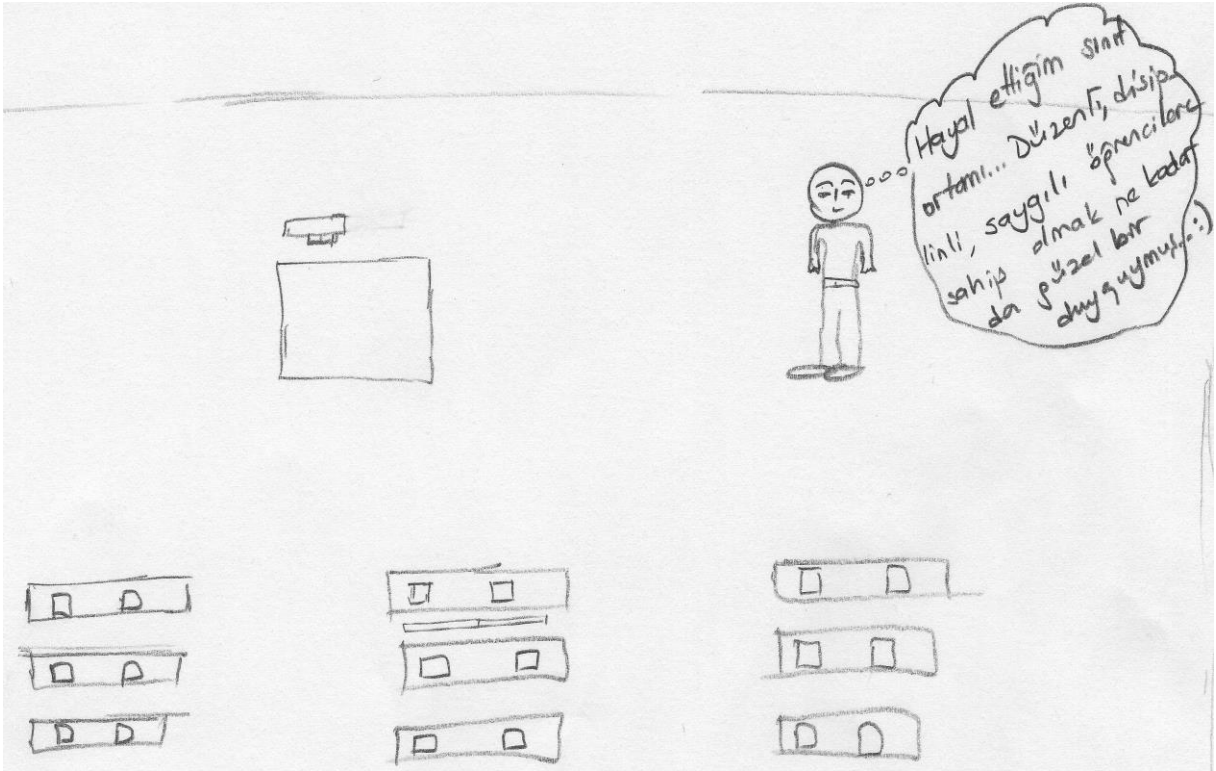
Çizim 2

Aynı katılımcı yukarıda verilen görseli ile ilgili görüşlerini şöyle açıklamıştır: Pozitif ilişkiler, güler yüz göstermek iletişimin ilk adımıdır. Öğretmen disiplini elden bırakmadan öncelikle öğrencilerinin saygısını, sevgisini, güvenini kazanmalıdır. Öğrencilerine değer verdiğini göstermelidir (Çizim 2; K.61).

Katılımcılar ayrıca olumlu sınıf ortamının düzenlenmesinde de ilişkiler ve iletişim boyutunun önemine vurgu yapmaktadırlar: Nitelikli bir eğitim sürecinde insan ilişkilerinin her şeyden önemli olduğunu düşünüyorum. Sınıf yönetimi kapsamında dersin etkililiği, verimliliğinin oluşması için kurulan iletişimin etkileşimin vurgusu büyüktür. Diğer unsurları göz ardı etmemek gerekir. Muhakkak ki son derece önemli unsurlar fakat belirli sıralama yapıldığında insanı temel aldığı için iletişimin önemi daha baskındır(K.5). İletişim sadece konuşmak değil değer vermek, saygı duymak, alışverişte bulunmak için ideal uygun ortamı sağlamaktır(K.46). Etkili bir sınıf ortamı oluşturabilmek için öğretmenin kullandığı ileti önemlidir. Öğrenci öğretmen arasında iletişimin etkili olması sınıftaki disiplinin sağlanmasına da öğretimin yeterli gerçekleşmesine de kaynaklık eder (K.55). Bana göre bir öğretmen istediği kadar plan program yapsın, ders içi veya ders dışı etkinlikler düzenlesin öğrencilerle iletişimi sağlamadığı sürece o sınıfta dersin işlenmesi mümkün olmaz(K.56).

Bu görüşlere gözlem ve deneyimler de ışık tutmaktadır. Öğretmenlik uygulamalarında da, kendi eğitim hayatımızda da iletişimsizliğin olumsuz sonuçlarını oldukça net gördüm (K.7).

Katılımcılar olumlu bir sınıf ikliminin oluşturulmasının ve eğitim öğretim ortamında sorun davranışların önlenmesinin önemine dikkat çekerek "davranış düzenlemeleri" boyutunu 2. sırada önemli görmüşlerdir. Davranış düzenlemelerini önemli gören katılımcılar söz konusu boyutun olumlu sınıf iklimini oluşturmanın önemine vurgu yapmışlardır: Davranışların düzenlenmesi, kısaca disiplinin sağlanması sınıfın eğitim öğretim başarısına katkı sağlar. Her yanlış davranışı cezalandıran öğretmen sınıf içi disiplini bozarak bireysel ve toplumsal zarara neden olur (K.17). Öğretmen olumlu bir sınıf iklimi oluşturmaya özen göstermelidir. Kendi davranışlarıyla öğrencilere rol model olmalı, mutlu bir sınıf ortamı oluşması için öğrenci katılımını sağlamalıdır (K.40). Sınıftaki sorun davranışların nedenleri sınıfın düzeninden,

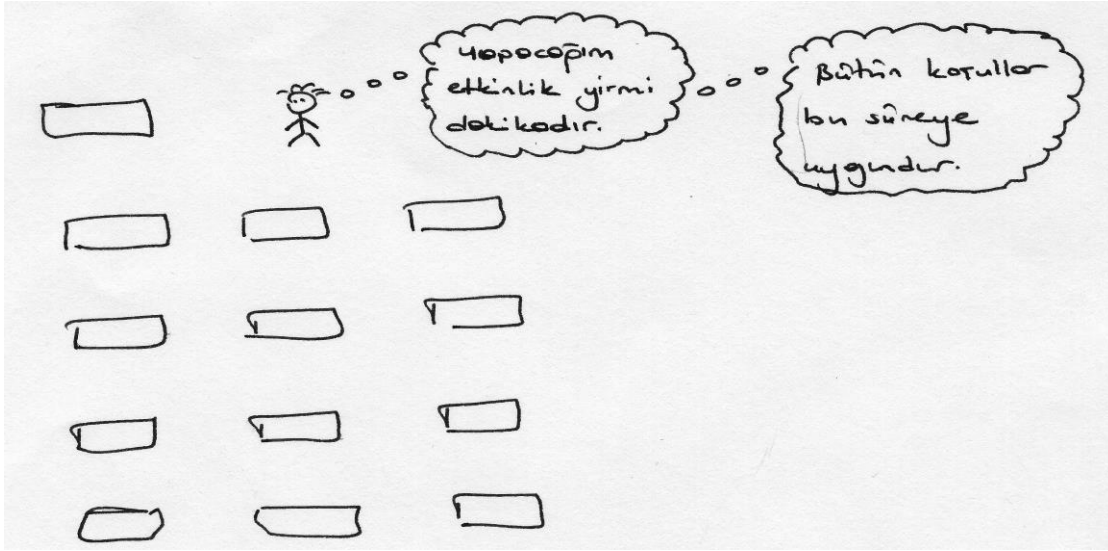
yapısından, sınıfın iç ve dış paydaşları arasındaki ilişkilerden kaynaklanmaktadır. Biz öğretmenlerin öncelikle bu sorun davranışların nedenlerini kavrayıp çözüm üretmesi gerekmektedir(K.47). Olumlu sınıf ortamının temel koşulu davranış düzenlemeleri ile sağlanır. Olumlu sınıf ortamında önemli bir disiplin sorunu yaşanmaz(K.81).

Çizim 3

Aynı katılımcı yukarıda verilen görseli ile ilgili görüşlerini şöyle açıklamıştır: *Davranış düzenlemeleri; fiziksel ortam, zaman yönetimi, öğretimin düzenlenmesi, sınıf içi ilişkiler ve iletişim etkinlikleri ile doğrudan ilgilidir (Çizim 3; K.81).*

Üçüncü sırada önemli görülen “zaman yönetimi” boyutuna katılımcılar öğretimde zamanın etkin kullanımına dikkat çekmişlerdir. *Bir öğretmen her şeyden önce kendisine ayrılan zamanı verimli ve uygun şekilde değerlendirmeyi bilmelidir. Bu sayede sınıf yönetiminin diğer boyutlarını zaman yönetimi sayesinde etkin kullanacaktır (K. 1).*

Aynı katılımcı çizdiği görseli ile ilgili bu açıklamayı yapmaktadır: *Karikatürde anlatıldığı üzere, öğretmen yapacağı etkinliğin süresini koşullara uygun olarak tasarlamıştır. Böylelikle zamanı doğru kullanarak verimli ve etkin bir ders işlemesi olanaklıdır(Çizim 4; K.1.) Sınıf içi eğitsel süreçlerin planlanmasında zaman analizine*

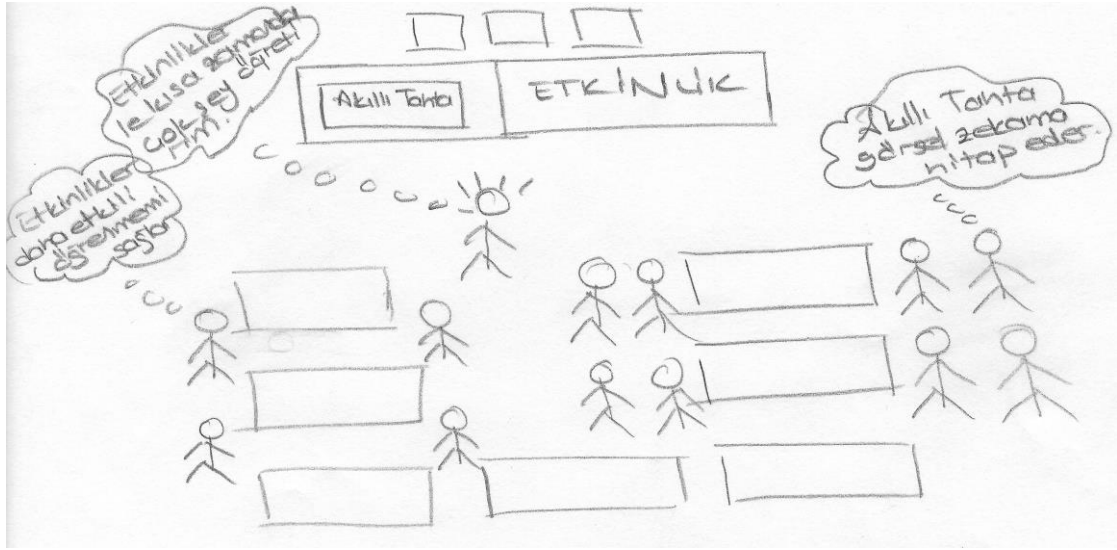

önem verilmelidir(K.28). Sınıf yönetiminde en önemli boyut zaman yönetimidir. Diğer boyutları ne kadar iyi uygularsak uygulayalım zamanı verimli kullanmazsak öğretimin tam verimli olma ihtimali yoktur(K.77)

Çizim 4

Dördüncü sırada önemli görülen “plan program etkinlikleri” boyutu katılımcılarca öğrenme ve öğretme kapsamında değerlendirilmektedir. *Bir sınıfta plan program etkinlikleri o sınıfın düzenini sağlamaktadır(K.14).*

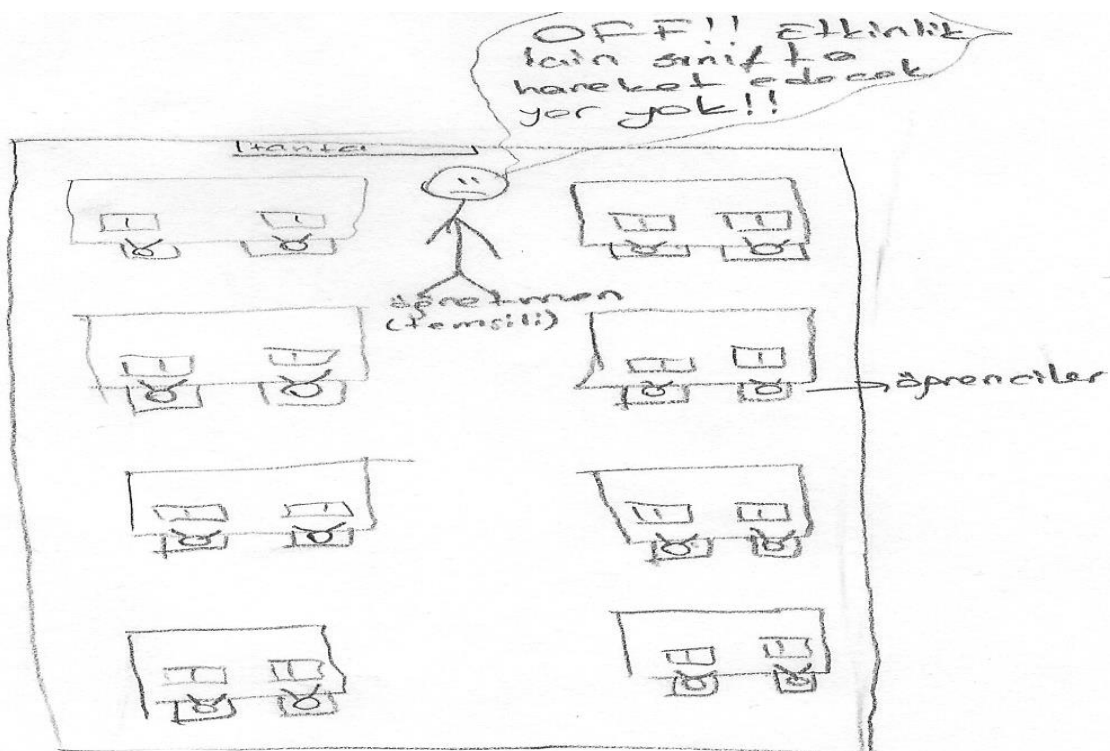
Aynı katılımcı çizdiği görseli ile ilgili görüşlerini şöyle açıklamıştır: *Etkinlikler sınıf ile öğretmen arasında bağları sağlar* (Çizim5; K.14). Bir öğrenme ve öğretme süreci için bu boyutun önemi katılımcıların şu görüşleri ile ifade edilmektedir.

Çizim 5

Plan program etkinlikleri, dersi nasıl ve ne şekilde hangi kazanımları elde etmeye yönelik işlenen etkinliklerdir(K.2). *Sınıfa plan program yapılmadan girildiği zaman diğer dört boyut da olumsuz etkilenir*(K.9). *Etkili bir öğretme – öğrenme sürecinde plan program etkinlikleri oldukça önem arz etmektedir. Öncelikli olarak plan program etkinliklerinin yapılması ders süresince ne yapılacağını, nasıl bir yol izleneceğini belirler* (K.42).

Katılımcılar "sınıf ortamının fiziksel düzeni" boyutunu en son sırada (5. sıra) önemli görmüşlerdir. Bu boyutun sınıfın bir yaşam alanı olmasından dolayı önemsendiği söylenebilir. *Sınıf yönetimi etkinlikleri ile etkili bir sınıf ortamı oluşturmak için öncelikle sınıfın fiziksel düzeni önemlidir. Çünkü etkili olmayan, öğrencilerin derse ve etkinliklere ilgisini gösteremeyeceği sınıf ortamında etkinlik yapmanın hiçbir yararı*

yoktur(K.49).

Çizim 6

Aynı katılımcı yukarıda verilen görseli ile ilgili görüşlerini şöyle açıklamıştır: *Sınıfın çok kalabalık olmasından dolayı etkinlikler için yeterli hareket alanı yoktur (Çizim 6;K.49).*

Katılımcılar ayrıca, olumlu sınıf ortamının düzenlenmesinin diğer boyutlara etkisine vurgu yapmaktadırlar: *Sınıfın fiziksel durumu ortamın özellikleri, dersin işlenmesi, iletişimin sağlanması için temeldir. Çünkü fiziksel ortam oluşturularak, plan program, sınıf içi iletişim, zaman yönetimi sağlandıktan sonra istenen davranış oluşturulabilir(K.6). Sınıf ortamının fiziksel düzeninin olmadığı durumda diğer boyutlar da geçerliliğini kaybeder. Öncelikle sınıf ortamının fiziksel olarak düzeni sağlanmalı ki öğrenci dikkatini öğrenmeye odaklayabilsin(K.47). Sınıf ortamının fiziksel düzeninde gerekli uygunluk sağlandığında istenilen diğer faktörler rahatlıkla yapılabilir ve istenilen sonuca başarılı bir şekilde ulaşılabilir. Etkili bir sınıf ortamı oluşturmak, sınıf ortamına hâkim olmakla ilişkilidir(K.54). Bence etkili bir sınıf ortamı oluşturmak için öncelikle sınıf ortamının fiziksel düzeni önemlidir. Çünkü öncelikle mekânın görünüşünün insanda olumlu his uyandırdığını düşünüyorum(K.65).* Katılımcılar sınıf ortamının fiziksel düzeninin olumsuzluğu olarak genelde kalabalık sınıfları işaret etmektedirler. Bu durumu çizdikleri görsele de yansıtmışlardır.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmanın temel amacı, öğretmen adaylarının sınıf ortamının değişkenleri arasında yer alan sınıf yönetiminin boyutlarını, etkili sınıf ortamını ne şekilde anlamlandırdıklarını ortaya koymaktır. Etkili sınıf ortamına ilişkin formasyon öğrencilerinin algılarının belirlenmesine yönelik gerçekleştirilen bu çalışmayla adayların ileride yönetecekleri sınıf ortamının süreçlerine ilişkin farkındalıklarını çizimle ortaya koyarak etkili bir sınıf ortamı oluşturmada etkililiklerinin artırılması amaçlanmaktadır.

Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde katılımcıların boyutlara ilişkin görüşlerinin şu hususlar açısından anlamlı olduğu söylenebilir.

Bu çalışmanın sonuçları, öğretmen adaylarının etkili iletişim becerileriyle diğer sınıf yönetim boyutlarının etkinliklerine de katkı sağlayacak bir ilişkiler düzeninin kurulmasının gereğini ortaya koymaktadır. Belli kurallar çerçevesinde bir dizi etkinliklerden oluşan sınıf yönetimi, sınıfın paydaşlarının çok boyutlu ilişkilerin yönetimini zorunlu kılmaktadır. Karşılıklılık içeren ilişkiler, nasıl olacağı, ne olduğu önceden belirlenmiş bazı kural ve ilkelere dayalı olarak istendik davranışlara dönüşebilir (Uğurlu, 2016). Eğer sınıfta öğretmen-öğrenci; öğrenci-öğrenci ilişkileri etkili iletişim becerileri ile çift yönlü gerçekleşiyorsa bu durum olumlu bir eğitim öğretim ortamının oluşmasına katkı sağlar.

Sınıf içi ilişkileri ve iletişimi en önemli boyut olarak gören öğretmen adayları eğitsel amaçlara ulaşabilmek için sınıf yönetiminin temelini iletişime dayandığına vurgu yapmaktadırlar. İyi bir sınıf yönetiminin temelini iletişime dayandığı, olumlu bir öğrenme çevresi oluşturmada, etkin ve kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesinde, etkili iletişim becerilerinin öneminin tartışılmasının anlamsız olduğu kabul görmektedir(Aydın 2011; Çelik 2012).

Eğitim ortamına olumlu bir sınıf ikliminin oluşturulması ve sorun davranışların yönetimi açısından bakıldığında “davranış düzenlemesi” boyutu katılımcılarca, ikinci sırada en önemli görülmektedir. Bununla birlikte katılımcılar bu boyutun diğer boyutlarla ilişkisinin önemine değinmişlerdir.

Etkili sınıf yönetiminde, *geçmiş* (derse hazırlık), *şimdi* (öğrenme- öğretme uygulaması) ve *gelecek* (değerlendirme süreci) zaman dilimlerine bütünsel bakıldığında “zaman yönetimi” boyutu öne çıkmaktadır. Katılımcılar, üçüncü sırada önemli gördükleri bu boyutun diğer boyutlarla da ilişkisine vurgu yapmışlardır.

Sınıf yönetimine öğretimin yönetimi açısından bakıldığında, plan program etkinlikleri öne çıkmaktadır. Öğretimin planlı programlı etkinlik olduğuna vurgu yapan katılımcılar, “plan program etkinlikleri” boyutunu önem sırasında dördüncü sıraya koymuşlardır. Sınıf yönetiminde öğretimin planlanması, kaynakların sağlanması, süreçlerin belirlenmesi, öğrenci katılımını sağlayarak davranışların düzenlenmesi ve öğretimin değerlendirilmesi gibi etkinlikler plan program etkinlikleri kapsamında düşünülmektedir. İyi planlanmış amaca uygun gerçekleştirilmiş sınıf yönetimi boyutları etkinlikleri sınıf yönetimi sorunlarını çözmeye de etkili olacaktır. Çünkü öğretimin yönetimi, öğretim etkinliklerinin iyi planlanması, ortamın iyi düzenlenmesi, zamanın etkin kullanılması ve istenmeyen davranışların önlenmesinin etkin bir şekilde planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi sürecidir (Çelik 2012; Tok 2015).

Eğitim ortamına fiziksel değişkenler açısından bakan katılımcılar “sınıf ortamının fiziksel düzeni” boyutunu en son sırada önemli görmüşlerdir. Katılımcılar, sınıfın etkili ilişkiler ve iletişim ortamı olması, öğrenme için uyarıcı ve çeşitlenmiş özellik göstermesi bakımından önemine vurgu yapmaktadırlar. Kuşkusuz, sınıf ortamının değişkenleri sınıfta gerçekleşen bütün süreçler ve sınıfın iç paydaşları üzerinde etkilidir. Öğretmen ve öğrencinin yaşam alanı ve eğitim öğretim etkinliklerinin gerçekleştiği sınıf ortamı, fiziksel düzen bakımında eğitime destek veya engel olur (Başar 2003).

Sınıf yönetimi kapsamında yapılan araştırmalar ve katılımcıların görüşleri açısından bakıldığında bütün boyutların önem sıraları arasında bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu durumun, sınıf yönetiminin kavram, olgu ve sistem özelliğinin kapsamında düşünüldüğünde açıkça görüldüğü ve araştırmanın en önemli sonucu olduğu söylenebilir. Çalışmanın eğitim fakültesi öğretmenlik

programlarındaki öğrencilerle tekrarlanması sınıf yönetimi boyutlarının öğretmenlik alanlarına göre ortaya konması bakımından önemlidir.

Kaynakça

- Aydın,A. (2011). *Sınıf yönetimi*, Ankara; Pegem Akademi Yayıncılık, 13. Baskı
- Başar. H. (2003). *Sınıf yönetimi*, Ankara; Anı Yayıncılık 10 Baskı
- Brophy, J. (1988). *Educating Teachers about managing classroom and students*.
Teaching and Teacher Education. 4(1), 1-18: 12.11. 2016 tarihinde http://www.researchgate.net/publication/223730240_Educating_Teachers_About_Managing_Classrooms_and_Students&prev=search adresinden alınmıştır.
- Çelik, V(2012). *Sınıf yönetimi*. Ankara ;Nobel yayınları, 6. Baskı.
- Erişti, S. D. ve Belet, Ş. D. (2010). İlköğretim öğrencilerinin yazılı anlatım ve resimlerinde kültür algıları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (33), 245-264.
- Gulek, C. (1999). *Using multiple means of inquiry to gain insight into classrooms: a multitrait multi-method approach*. Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association (Montreal, Quebec, Canada). 16.10. 2016 tarihinde <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED431016.pdf>. adresinden alınmıştır.
- Haney, W., Russell, M. ve Bebell, D. (2004). *Drawing on education: Using drawings to document schooling and support change*. Harvard Educational Review, 74 (3),247-272. 24.10.2016 tarihinde <http://hepgjournals.org/doi/10.17763/haer.74.3.w0817u84w7452011>.adresinden alınmıştır.
- Kearney, S. K. ve Hyle, E. A. (2004). *Drawing out emotions: The use of participant-produced drawings in qualitative inquiry*. Qualitative Research, 4 (3), 361-382.
- Melanlioğlu, D.(2015). *Ortaokul Öğrencilerinin Türkçe Dersi Algılarına Yönelik Yaptıkları Çizimler*, Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları Dergisi, 3(1), 27-38
- Tok,F.(2015) *Etkili Sınıf Yönetimi*.Ankara. Anı Yayıncılık, 11. Baskı
- Uğurlu,C. T.(2016) . *Sınıf Yönetimi*. Ankara. Anı Yayıncılık
- Uluğ,F, (1999). *Eğitimde Grup Süreçleri*, Ankara. Türkiye Orta Doğu Amme İdaresi (TODAİ) yayını nu:295.
- Yalçın, M. ve Erginer, A. (2014). İlköğretim okulu öğrencilerinin okul müdürü algılarına ilişkin yaptıkları çizimler. *Eğitim ve Bilim*, 39 (171), 270-285.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, M. H., Sürmeli, E., Benzer, ve Şahin, F. (2007). *Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleği İle İlgili Düşüncelerinin Değerlendirilmesi*. İstanbul ;Marmara Üniversitesi eğitim bilimleri dergisi. Cilt 25. sf 185-196

Caricature Expression of the Teacher Candidates' Perceptions on the Aspects of Classroom Management

The special areas where the purpose-oriented learning is carried out in the schools which are constructed as the teaching environment are the classrooms. In these particular areas where group teaching is carried out and multidimensional relationships are experienced, it is necessary to create and manage a learning environment for an effective education that will support the teaching and lead the student to success. Classroom management activities, which are among the variables of an effective classroom environment, are designed in relation to the physical layout of the classroom environment, time management, planning-programming activities, relationship and communication arrangements, and behavioral arrangements.

Different opinions of the teachers on which aspect of the classroom environment is more important is a perception related with the influence of the vocational trainings of the teachers. When individual differences and acquired experiences are taken into account, it is necessary to state that the perceptions change from individual to individual. This change also influences and shapes the learning process of the individual. Because in the process of communication, individuals may prefer to express themselves by drawing as well as by speaking and writing. Drawing is another form of communication that gives information about how the individual can correctly tell others about their proposals regarding the solution of the problem.

It is thought that this study, aiming to determine the perceptions of the effective classroom environment, can contribute to the educators and researchers to form different learning experiences for the participants to raise their awareness of the teaching process. In this context, the main aim of the study is to detect the perceptions of the pedagogical formation students regarding the aspects of an effective classroom management. Accordingly, the aim is to reveal which classroom management aspect do the teacher candidates find the most important in creating an effective classroom environment by the classroom management activities using a caricature expression.

The sample group of the study, which is designed in line with the qualitative research approach and conducted in phenomenological pattern, consists of 89 volunteering teacher candidates who participated in Pedagogical Formation Training Certificate Program in Kırıkkale University Faculty of Education. The data was obtained through a semi-structured survey form consisting of two parts in which the participants have to evaluate the aspects of classroom management and put them in order of importance and express the most important aspect they find by drawing a caricature. The participants' drawings were examined in terms of their common characteristics, the drawings of the participants and the written explanations made on the drawings were utilized accordingly. As a result

of the analysis of the obtained drawings, examples from the drawings which represent the most important five dimensions and are found interesting compared to the other drawings by the researcher were selected and presented in the findings section. In addition, during the course of the study, no examples of guidance were given to the participants, no inculcations were made, a confidence-based communication was established and it was emphasized that the participants were free to reflect only their own thoughts. The order of importance of the most important aspects of the classroom management activities by the teacher candidates and the caricature expressions which reflect their thoughts related to this matter comprise the main sources of the data in this study.

Evaluating the findings, 58.4% (n=52) of the participants ranked the “*relationship and communication*” aspect in the first place with the highest ratio. *Relationship and communication* aspect in the top rank was followed by the *physical arrangement of the classroom environment* (f:17; 19.1%), *planning-programming activities* (f:14; 15.7%), *behavioral regulation* (f:4; 4.5%), *time management* (f:2; 2.2%), respectively. More than half of the participants (n=52) see the “*relationship and communication*” as the most important aspect. In general, participants ranked the behavioral aspects in the second place with the second highest ratio (f: 29; 32.6%). *Time management* was ranked in the third place (f:31; 34.8%) and *planning-programming activities* was ranked in the fourth place (f:18; 20.2%). Almost half of the participants (f:40; 44.7%) placed the *physical arrangement of the classroom environment* in the fifth (and the last) place.

The results of this study reveal the necessity of the establishment of a relationship arrangement, with the effective communication skills of teacher candidates, that will contribute to the effectiveness of and other classroom management aspects. Classroom management, which consists of a series of activities in the framework of certain rules, requires the management of multidimensional relationships of classroom participants. Teacher candidates who see intra-classroom relationships and communication as the most important aspect emphasize that the classroom management is based on communication in order to reach educational goals. Evaluating the formation of a positive classroom climate and the management of problematic behaviors in the educational environment, the aspect of “behavioral regulation” is seen as the second most important aspect. However, the participants have emphasized the importance of this aspect in relation to other aspects. In the effective classroom management, the “time management” aspect comes to the fore when the past (preparation for the lesson), now (learning-teaching practice) and future (evaluation process) time sections were evaluated with a holistic approach. Participants also emphasized the relation of this aspect, which is regarded as the third most important, in relation to other aspects. When we evaluate classroom management from the teaching management point of view, planning-programming activities become prominent. Emphasizing that teaching is a planned-programmed activity, participants place the “*planning-*

programming activities” in the fourth place in terms of importance. Evaluating the education environment from the physical variables point of view, participants ranked the “*physical arrangement of the classroom environment*” in the fifth and the last place. Participants emphasize the importance of the classroom as being the environment of effective relationships and communication, and having stimulating and diversified characteristics for learning.

Evaluating from the perspectives of the studies on classroom management and the opinions of the participants, it is seen that there is a significant relation between the order of importance of all the aspects. Evaluating in terms of concepts, phenomena and system properties of classroom management, it can be said that this inference is obvious and it is the most important outcome of this study.